

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

ANTIK ESZMETÖRTÉNET

Dr. habil. Mogyoródi Emese

Kurzusleírás

A kurzus átfogó kultúrtörténeti áttekintést ad a görög kultúra heroikus kori (homéroszi) kezdeteitől a hellenisztikus korig, kitérve történelmi, társadalmi, filozófiai, etikai, művészettörténeti és esztétikai kérdéskörökre.

Tartalomjegyzék

1. Téma: A görög történelem korszakai és a homéroszi világ

1. Lecke: A görög történelem korszakai és a homéroszi társadalom
2. Lecke: A homéroszi társadalom jogi működés módja és értékei („erényei”)
3. Lecke: A homéroszi világkép és a geometrikus művészet

2. Téma: A görög művészet a geometrikus kortól az archaikus korig

1. Lecke: Orientalizáló kor (korai archaikus kor) (kb. 750/700 – 630)
2. Lecke: Orientalizáló kor (kb. 750/700 – 630): Nagyszobrászat
3. Lecke: Geometrikus kor (kb. 750/700 – 630): Irodalom
4. Lecke: Archaikus kor (630/25 – 490)

3. Téma: A filozófiai spekuláció megjelenése

1. Lecke: A preszókratikus filozófia: Áttekintés

2. Lecke: A preszókratikus filozófia eszmetörténeti jelentősége

3. Lecke: Anaximandrosz (kb. 610 – 546) és a milétoszi filozófia

4. Téma: A görög demokrácia és a szofisták

1. Lecke: A klasszikus kor és a szofisták

2. Lecke: A szofisták társadalmi és filozófiatörténeti megítélése

3. Lecke: Prótagorasz (Abdéra) (kb. 490 – 421)

5. Téma: Szókratész (470/69 – 399)

1. Lecke: A „Szókratész-kérdés”

2. Lecke: Szókratész filozófiája és módszerei: dialógus, erkölcsi intellektualizmus

3. Lecke: Szókratész filozófiája: *docta ignorantia*, léleg Gondozás, „szókratészi evangélium”

6. Téma: Platón (428/27 – 347): Hatástörténet

1. Lecke: Platón és Szókratész

2. Lecke: Platón és a szofisták

3. Lecke: Platón és a püthagoreizmus

7. Téma: Platón filozófiája

1. Lecke: Metafizika

2. Lecke: Vonal hasonlat, barlang hasonlat

3. Lecke: Etika, politika

8. Arisztotelész (384 – 322) filozófiája

1. Lecke: Tudományfelosztás, logika

2. Lecke: Metafizika

3. Lecke: Szubsztancia tan és Platón kritikája

4. Lecke: Teológia

5. Lecke: Etika

6. Lecke: A boldogság

Elsődleges irodalom

Filozófia és etika szakirány

- G.S. Kirk — J.E. Raven — M. Schofield: *A preszókratikus filozófusok*. Ford. Steiger Kornél és Csiszter Kálmán (Atlantisz, Budapest 1998), 29-36, 71-86, 119-462 (F), 245-384 (E), 501-545 (F), 569-610 (F). (= KRS).
- *A szofista filozófia. Szöveggyűjtemény*. Vál., ford. Steiger Kornél (Atlantisz, Budapest 1993), 7-35, 55-105, 163-180. (F+E)
- *Platón összes művei kommentárokkal. Gorgiasz*. Ford. Horváth Judit, jegyz., utószó Steiger Kornél (Atlantisz, Budapest 1998). (F+E)
- *Platón összes művei kommentárokkal. Prótagorasz*. Ford., jegyz., utószó Bárány István (Atlantisz, Budapest 2007). (Utószóval együtt.) (E)
- *Platón összes művei kommentárokkal. Euthüphrón, Szókratész védőbeszéde, Kritón*. Ford., komm., utószó Mogyoródi Emese (*Euthüphrón, Szókratész védőbeszéde*) és Gelenczey-Miháltz Alirán (*Kritón*) (Atlantisz, Budapest, 2005). (Utószavakkal együtt.) (F+E)
- Platón: *Összes művei I-III* (Európa, Budapest 1984). — *Phaidón* (F+E), *Az állam* I-II. (F+E), IV. (F+E), VI-VII. (F) és X. könyv (F+E).
- Arisztotelész: *Metafizika*. Ford. Halasy-Nagy József (Hatágú síp alapítvány, Budapest 1992). I-III., V-VIII., XII., XIII-XIV. könyv (F).
- ———: *Metafizika VII. (Z) könyv*. Ford. Steiger Kornél. *Gond* 1992/1, 125-157. (F)
- ———: *Nikomakhoszi etika*. Ford. Szabó Miklós (Magyar Helikon, Budapest 1971), I-II, V, VI-VII, X. könyv (E)

Esztétika szakirány

- Platón: *Összes művei I-III* (Európa, Budapest 1984). — *Az állam* I-III. és X. könyv.
- *Platón összes művei kommentárokkal. A lakoma*. Ford. Telegdi Zsigmond fordításának felhasználásával Horváth Judit, jegyz., utószó Steiger Kornél (Atlantisz, Budapest 1999).
- *Platón összes művei kommentárokkal. Ión. Menexenosz*. Ford. Kövendi Dénes (*Menexenosz*) és Ritoók Zsigmond (*Ión*), jegyz., utószó Steiger Kornél (Atlantisz, Budapest 2000).
- *Platón összes művei kommentárokkal. Phaidrosz*. Ford., jegyz., komm. Simon Attila (Atlantisz, Budapest 2005).
- Szophoklész: *Antigoné, Oidipusz király* (Lehetőleg a következő kiadás: Matúra sorozat. Ikon kiadó, 1994).
- Aiszkhülosz: *Oreszteia (Agamemnón, Áldozatvivők, Eumeniszek)*. Ford. Devecseri Gábor (bármilyen kiadás).
- Arisztotelész: *Poétika*. Ford. Ritoók Zsigmond, szerk., jegyz. Bolonyai Gábor. Matúra sorozat. (PannonKlett, Budapest 1997).

Másodlagos irodalom (szakirodalom)

Filozófia és etika szakirány

- Boros Gábor (szerk.): *Filozófia*. Akadémiai kézikönyvek. Akadémiai kiadó, Budapest 2007. (*A görög filozófiára vonatkozó fejezetek Bene Lászlótól.*) (F+E)
- E. R. Dodds: *A görögség és az irracionalitás*. Ford. Hajdu Péter (Gond-Palatinus Könyvkiadó, 2002) – 2. fejezet (E).
- Mogyoródi Emese: *“Mitikus világlátás és filozófiai spekuláció viszonya a korai görög filozófiában”* *MFSz* 1997/1-2, 383-412. (F)

- Szabó Árpád: "Az eleai Parmenides" *Existentia* Vol. II. 1992 (1-4), 37-68. (F)
- G.B. Kerferd: *A szofista mozgalom*. Ford. Molnár Gábor (Osiris kiadó, Budapest 2003), 1-24 (F+E), 25-56 (E), 78-99 (F), 106-172(F+E), 173-201 (E), 202-217 (F+E).
- Mogyoródi Emese: „*Philia* és *philosophia*: a barátság szerepe Platón filozófia-felfogásában” In: *Lábjegyzetek Platónhoz: A barátság*. (Librarius, Szeged, 2005), 9-28. (E)
http://www.mft-hps.hu/szovegek/platon_baratsag/baratsag01-001-066.pdf
- Szabó Árpád: "Platón: *Phaidón* — Bevezetés" *Existentia* Vol. III-IV. 1993-94 (1-4), 379-416. (F+E)
- A. E. Taylor: *Platón*. Ford. Betegh Gábor és Bárány István (Osiris, Budapest 1997), 15-26 (és a felsorolt Platón dialógusokhoz írott fejezetek). (F+E)
- Jonathan Barnes: *Arisztotelész*. Ford. Király Zsuzsa (Akadémiai kiadó, Budapest 1996). (F)
- Sir David Ross: *Arisztotelész*. Ford. Steiger Kornél (Osiris kiadó, Budapest 1996), 9-31, 86-148 (F), 200-302 (F), 242-302. (E)

Esztétika szakirány

- Ritoók Zs. - Sarkady J. - Szilágyi-János Gy.: *A görög kultúra aranykora* (Gondolat, Budapest 1984), 15-68, 103-154, 183-258, 295-338, 545-630. (= GKA)
- E. Grassi: *A szépség ókori elmélete* (Tanulmány kiadó, Pécs, 1997).
- A. E. Taylor: *Platón*. Ford. Betegh Gábor és Bárány István (Osiris, Budapest 1997), 15-26 (és a felsorolt Platón dialógusokhoz írott fejezetek).
- Sir David Ross: *Arisztotelész*. Ford. Steiger Kornél (Osiris kiadó, Budapest 1996), 9-31, 347-372.